

Юлія О. Силкіна, Тарас О. Мельник
**СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

У статті розкрито особливості становлення підприємництва в Україні. Проаналізовано динаміку розвитку суб'єктів малого підприємництва, їх роль у сучасній економіці країни. Визначено основні проблеми та пріоритетні напрями розвитку підприємництва в Україні.

Ключові слова: підприємництво; малий бізнес; пріоритетні напрями розвитку.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 10.

Юлія О. Силкіна, Тарас А. Мельник
**СТАНОВЛЕНИЕ И ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ**

В статье раскрыты особенности становления предпринимательства в Украине. Проанализирована динамика развития субъектов малого предпринимательства, их роль в современной экономике страны. Определены основные проблемы и приоритетные направления развития предпринимательства в Украине.

Ключевые слова: предпринимательство; малый бизнес; приоритетные направления развития.

Iuliia O. Sylkina¹, Taras O. Melnyk²
**GENESIS AND PRIORITY TRENDS IN ENTREPRENEURSHIP
DEVELOPMENT IN UKRAINE**

The article reveals the key features of entrepreneurship formation in Ukraine and analyzes the dynamics of small entrepreneurship development, as well as its role for the contemporary national economy. The key problems and the priority trends in Ukrainian entrepreneurship development are determined.

Keywords: entrepreneurship; small business; priority development trends.

Постановка проблеми. Підприємництво є основою розвитку сучасної економіки України. Одним із важливих стратегічних факторів стійкого економічного розвитку і досягнення нормального рівня життєзабезпечення населення є формування цивілізованого сучасного підприємництва. Проте аналіз стану підприємництва в Україні показує, що воно перебуває на початковому етапі свого розвитку та характеризується високим ступенем неефективності. Тому воно потребує ефективної державної підтримки, яка повинна бути спрямована в першу чергу на створення позитивного економічного та правового клімату. За такої ситуації сьогодні важливо, щоб підприємництво реалізувало свій стратегічний ресурс, стало одним з основних чинників виходу України із економічної кризи та перетворило нашу країну на рівноправного суб'єкта світових ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення та розвитку підприємництва в Україні досліджували такі українські науковці, як З.С. Варналій [1; 9], В.В. Виговська [2], В.М. Геєць [9], Т.А. Говорушко [3], С.Г. Дрига [4], О.І. Марченко [5], В.В. Овчаренко [6], С.Ф. Покропивний [8]

¹ Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine.

² National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

та інші. Водночас, в міру розвитку виробництва і суспільства, зміни умов його життєдіяльності й загальної культури, філософія бізнесу не залишається незмінною, вона завжди має адаптуватися до сучасних вимог господарювання. Тому дана проблематика залишається вкрай актуальною та потребує подальших наукових досліджень.

Невирішені частини проблеми. Хоча держава проводить політику підтримки підприємництва, однак на даний час умови ведення бізнесу в Україні є не зовсім сприятливими. Це зумовлено великими податками, значною кількістю перевірок, корупцією та іншими чинниками. Саме цій проблематиці в контексті виділення пріоритетних напрямів розвитку підприємництва варто приділити подальшу увагу.

Метою дослідження є аналіз становлення підприємництва в Україні, а також визначення можливостей та перспектив його розвитку.

Основні результати дослідження. З моменту набуття Україною незалежності відбувалось поступове становлення вітчизняного підприємництва як самостійного соціально-економічного явища. При цьому невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий та середній бізнес, на який покладаються функції прискорення структурної перебудови економіки, підвищення організаційної ефективності використання національних ресурсів. За умови виваженої державної політики вітчизняний малий та середній бізнес здатний створити тисячі нових робочих місць і сприяти становленню України економічно розвинутою державою.

Варто зауважити, що від 50% до 70% ВВП розвинених країн виробляється саме в цьому секторі. В країнах ЄС середні підприємства виробляють до 2/3 доданої вартості. У східноєвропейських країнах з перехідною економікою саме бурхливий розвиток малих та середніх підприємств спричинив зростання ВВП у першій половині 1990-х років [10].

В Україні ж частка виробництва малих підприємств у ВВП не перевищує 15% у 2010 р. (рис. 1).

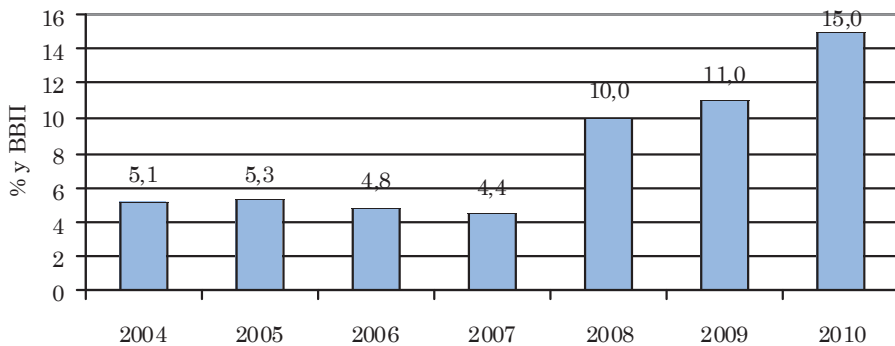

Рис. 1. Частка виробництва малих підприємств у ВВП України у 2004–2010 рр., побудовано за даними [7]

Як видно з рис. 1, у період з 2004 по 2007 рр. частка малих підприємств у ВВП мала тенденцію до зниження (з 5,1% у 2004 р. до 4,4% у 2007 р.). У 2008 р. відбулося збільшення частки малих підприємств у ВВП до 10%, а у 2010 р. – до

15%. Ці показники значно відрізняються від аналогічних показників розвинених країн.

Слід відзначити, що за роки незалежності національної економіки в Україні поступово відбулося утвердження сектору малого та середнього підприємництва, в якому зайнята майже половини працюючого населення країни.

За даними Державної служби статистики України [7], у 2010 р. середньорічна кількість найманих працівників, зайнятих на підприємствах малого бізнесу, склала 2073,6 тис. осіб, що на 4% менше, ніж у 2009 р. (табл. 1).

Таблиця 1. Основні показники розвитку малих підприємств в Україні [7]

Показники	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, од.	60	63	72	76	72	75	63
Кількість зайнятих ¹ працівників на малих підприємствах, тис. осіб	1978,8	1890,4	2232,3	2231,5	2237,4	2158,0	2073,6
Кількість найманих ² працівників на малих підприємствах, тис. осіб	1928,0	1834,2	2158,5	2154,3	2156,8	2067,8	1992,5
Частка найманих працівників на малих підприємствах у загальній кількості найманих працівників на підприємствах – суб'єктах підприємництва, %	20,2	19,6	23,5	23,7	24,3	25,3	25,4
Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції, робіт, послуг, %	5,3	5,5	18,8	18,1	16,3	16,7	14,2

¹ Штатних, позаштатних та неоплачуваних (власників, засновників підприємства та членів їх сімей) працівників.

² Штатних та позаштатних працівників.

Тенденції зниження кількості найманих працівників, зайнятих на підприємствах малого бізнесу, що спостерігаються у 2010 р., пов'язані перш за все із наслідками світової фінансової кризи. Майже кожен третій із загальної кількості зайнятих на малих підприємствах працював на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, кожен п'ятий – на будівельних підприємствах та підприємствах, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям, кожен шостий – на промислових підприємствах.

Крім того, за даними табл. 1, у розрахунку на 10 тис. осіб населення кількість малих підприємств зростає майже в 1,3 рази і становила 75 одиниць (у 2009 р.) проти 60 (у 2004 р.), однак у 2010 р. спостерігалось зниження цього показника з 75 до 63 одиниць. За іншими показниками до 2008 р. відзначається збільшення. Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції, робіт та послуг знизилася до 14,2% у 2010 р. у порівнянні з 18,1% у 2007 р.

Головною особливістю малих підприємств є те, що вони забезпечують 70% обсягу реалізації продукції. За підсумками 2008 р., малий бізнес реалізував товарів і послуг на 701,6 млрд. грн., що збільшило його частку в економіці до 32%. Але вже у 2010 р. малий бізнес продав товарів і послуг на 461,7 млрд.

грн., що склало 44,1% загального обсягу товарів і послуг, вироблених в Україні. Зростання обсягів виробництва зафіксовано в усіх галузях: у сфері нерухомості – на 147,1%, до 72,4 млрд. грн., в промисловості – на 150,8%, до 63,9 млрд. грн., в будівництві – на 186,7%, до 48,9 млрд. грн., в торгівлі – на 197,8%, до 440,4 млрд. грн. [5].

Незважаючи на позитивні зрушення, які відбулися в результаті впровадження прийнятих в останні роки рішень щодо створення сприятливого клімату функціонування сфери малого підприємництва, основні перешкоди для розвитку малого підприємництва залишилися тими, що й в минулі роки.

На зниження життєздатності суб'єктів малого та середнього бізнесу впливають значний податковий тиск, наявність різного роду адміністративних бар'єрів, обмеження фінансово-кредитних ресурсів, слабкість матеріально-технічної, фінансової, менеджерської та кадрової складової діяльності малого підприємництва. Окреслені проблеми є надзвичайно важливими.

Окрім цього, на сучасному етапі економічного розвитку України необхідно також звернути увагу на аналіз існуючих проблем розвитку підприємництва з урахуванням формування нових механізмів співпраці з Європейським Союзом.

Висновки. У результаті дослідження було виявлено, що на сьогодні існує ряд проблем, які гальмують розвиток підприємництва в нашій країні. Відповідно до діючих урядових програм і перспектив розвитку підприємництва в Україні пріоритетними напрямками підтримки цього виду діяльності є наступні:

- упорядкування та вдосконалення законодавчої та нормативної бази, що регламентує діяльність підприємства та законодавче врегулювання діяльності органів відповідного контролю;
- удосконалення податкового законодавства та посилення правового захисту підприємств;
- підвищення фінансової стійкості та ефективності функціонування підприємницьких структур;
- створення умов для підвищення ролі малого підприємництва у здійсненні структурної перебудови вітчизняної економіки та забезпечення економічного зростання;
- спрощення алгоритму взаємодії малого бізнесу з ринком і з державними структурами;
- скасування адміністративних бар'єрів на шляху розвитку малого та середнього підприємництва;
- формування сприятливого інвестиційного клімату завдяки відновленню механізмів самофінансування;
- поглиблення регуляторної реформи, спрямованої на спрощення процедур реєстрації, ліцензування та започаткування бізнесу;
- запровадження системи організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня, знань, навичок учасників підприємницької діяльності у питаннях ведення бізнесу;
- надання повнішої інформації підприємцям щодо змісту нормативних актів загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, що регламенту-

ють порядок і умови їх діяльності, повноваження та компетенцію органів державного управління відповідних рівнів;

- забезпечення дієвості та комплексності регіональної політики стосовно розвитку підприємництва шляхом запровадження регіональних програм сприяння розвитку підприємництва;

- надання державної підтримки підприємництву через надання допомоги у проведенні наукових досліджень, у впровадженні прогресивних технологій, сприяння пошуку замовників та виконавців інноваційних проектів для малого та середнього бізнесу тощо.

Реалізація цих заходів надасть нашим підприємцям значні можливості для самореалізації. Тим самим підприємництво може досягти підвищення своїх показників до рівня розвинутих країн світу. Виходячи з вищенаведеного, можна стверджувати, що підприємництво в Україні має великі резерви та значні перспективи, адже нема іншого способу становлення і зміцнення держави, окрім розвитку ринкової економіки, яка ґрунтується насамперед на приватному бізнесі, особистій ініціативі, що й дає кожному можливість самореалізації й самоутвердження.

1. Варналій З.С., Кузнєцова І.С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва / Ін-т екон. прогнозування НАН України. – К., 2002. – 104 с.

2. Вигovskya В.В. Малий бізнес України: сучасний стан і тенденції розвитку // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1. – С. 59–63.

3. Говорушко Т.А., Тимченко О.І. Малий бізнес: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.

4. Дрига С.Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки: Монографія. – К., 2009. – 459 с.

5. Марченко О.І., Дверницька Є.О. Сучасний стан та тенденції розвитку малого бізнесу // Наука и технологии: шаг в будущее – 2010. – Серия: Экономические науки // www.rusnauka.com.

6. Овчаренко В.В. Мале підприємництво в контексті інституціоналізації середнього класу в трансформаційній економіці України // Економіка. Фінанси. Право: (Проблемні питання, коментарі та поради). – 2007. – №7. – С. 3–5.

7. Основні показники розвитку малих підприємств // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.

8. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1998. – 352 с.

9. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь / З.С. Варналій, В.М. Геєць, О.М. Кужель, Е.В. Лібанова та ін. – К.: Держкомпідприємництво, 2008. – 226 с.

10. Davenport, T.H. (1993). Business Innovation, Reengineering Work through Information Technology. Boston: Harvard Business School Press. 374 p.

Стаття надійшла до редакції 17.05.2013.